

STEFAN
**BATORY
FOUNDATION**

www.batory.org.pl

Допомагаємо іноземцям З досвіду польського третього сектора

Фонд імені Стефана Баторія

Допомагаємо іноземцям

Фонд імені Стефана Баторія

Листопад 2008

Автори:

Ґжегож Вільґа

Асоціація правового втручання

Войцех Вцісел

Центр волонтерату в Любліні

Александра Хшановська

Асоціація правового втручання

Міхал Пахоцький

Фонд ім. Стефана Баторія

Публікацію видано в рамках проекту *Україна на шляху до ЄС*, здійсненого Фондом імені Стефана Баторія. Проект співфінансується в межах програми польської закордонної допомоги Міністерства закордонних справ Польщі у 2008 р. В публікації представлено виключно погляди її автора, які не можуть розглядатися як офіційна позиція МЗС РП.

польська допомога

STEPAN **BATORY**
FOUNDATION

Допомагаємо іноземцям

З досвіду польського третього сектора

Фонд імені Стефана Баторія

вул. Сапежинська, 10а

00-215 Варшава

тел. |48 22| 536 02 00

факс |48 22| 536 02 20

batory@batory.org.pl

www.batory.org.pl

Переклад з польської

Іван Козловський

Коректор

Катерина Сень

Редактор

Міхал Пахоцький

Дизайн обкладинки

Тереса Олещук

Верстка

ТОВ «Тирса»

© Фонд ім. Стефана Баторія

ISBN 978-83-89406-93-4

Публікація розповсюджується безплатно

Друк:

„Efekt”

Зміст

1. Іноземці в Польщі	7
2. Як допомагаємо?	13
2.1 Безпосередня допомога	13
2.1.1 Соціальна допомога	13
2.1.2 Психологічна підтримка	14
2.1.3 Професійна інтеграція	15
2.1.4 Юридичні консультації	17
2.2 Опосередкована допомога	20
2.2.1 Освіта для розвитку	20
2.2.2 Інформаційна діяльність	21
3. Як ми працюємо?	23
3.1 Пошук фінансових засобів	23
3.2 Відстоювання інтересів	24
3.3 Охоронні заходи	25
3.4 Видавнича діяльність. Інтернет-портали	26
3.5 Залучення до роботи безпосередніх бенефіціарів	27
3.6 Мережі і коаліції	29
3.7 Волонтеріат	31

4. Як співпрацювати з владними структурами?	33
4.1 Соціальний рівень	33
4.2 Законотворчий рівень	34
4.3 рівень грантів	35
5. Словник понять польської системи захисту іноземців	37
6. Контактна інформація	41

I. Іноземці в Польщі

У Польщі виділяють такі категорії мігрантів:

- трудові мігранти,
- примусові мігранти,
- нелегальні мігранти,
- інші мігранти (наприклад, студенти або туристи).

Відповідно до польського законодавства під поняттям «трудові мігранти» розуміємо іноземців, які прибули на територію Польщі у пошуках роботи. У випадку згоди працедавця на працевлаштування такої особи, іноземець, який клопоче про прийом на роботу, отримує дозвіл на перебування в РП від Воєводи (орган місцевої /регіональної/ державної адміністрації – воєводства, виконує роль керівника комплексу установ урядової адміністрації на території воєводства). Видається дозвіл на т. зв. тимчасове перебування, максимум на два роки. Для громадян України, Росії і Білорусі запроваджено спрощену процедуру: з 20 липня 2007 року вони можуть тимчасово працювати у Польщі без спеціальних дозволів на роботу по три місяці два рази в рік у всіх секторах економіки навіть на підставі туристичної візи та зареєстрованої у повітовому управлінні праці заяви польського працедавця про намір доручити виконання роботи.

Нелегальні мігранти – це особи, які перебувають у Польщі без відповідних дозволів чи документів (наприклад, незареєстрований в'їзд, перебування

на території Польщі після закінчення терміну дії візи або відмова відповідних органів легалізувати перебування особи на території РП).

Примусові мігранти – це особи, які залишили свою країну в результаті загрози їхньому життю або у зв'язку з небезпекою потенційних переслідувань і клопочуть про отримання захисту відповідно до положень Женевської конвенції 1951 року. З метою легалізації свого перебування такі особи найчастіше звертаються з клопотанням про надання їм статусу біженця.

Польська держава намагається удосконалювати процедуру легалізації перебування на її території іноземців. Однак, якщо трудові мігранти прибувають на територію даної держави з власної волі, з чітко усвідомленою метою роботи і суспільної адаптації, то примусові мігранти, прибувають до даної країни не з власної волі і змушені залишити свою батьківщину з незалежних від них причин (наприклад, збройний конфлікт, політичні переслідування). Ситуація цих людей є значно складніша, оскільки у нових реаліях вони часто залишаються беззахисними, не мають засобів до існування і базових знань про країну, в яку вони прибули. Тому, держава повинна докласти всіх старань, щоби допомогти їм у новій ситуації.

Кожен іноземець мусить навчитися функціонувати у нових для нього реаліях – вивчити мову, право і культуру держави, в якій відтепер йому доведеться жити, шукати роботу, дах над головою, у якій він намагатиметься забезпечити своїм дітям умови для навчання. Чим більші культурні відмінності, тим важчий процес адаптації. Особливої допомоги вимагають люди, які походять з відмінних культурних та релігійних середовищ, а також ті, хто зазнав важких психологічних випробувань у країні походження. Щоб іноземці могли у повній мірі інтегруватися із суспільством приймаючої країни, стати його повноцінною частинкою та спричинитися до її розвитку, слід забезпечити їм комплексну соціальну, правову та психологічну підтримку.

У Польщі таку підтримку на базовому рівні гарантують державні установи. В ході розгляду справи про надання статусу біженця іноземці перебувають під опікою Управління у справах іноземних громадян, яке забезпечує їм місце в пункті утримання біженців, харчування, соціальну та медичну допомогу. Однак, допомога державних установ є недостатньою. В управліннях та уста-

новах не вистачає працівників, щоб ефективно та відповідно до індивідуальних потреб допомогти усім, хто цього потребує. Явище імміграції для Польщі є досить новим, а службам, що діють на підставі жорстких процедур, потрібно багато часу на зміну методів роботи, приведення їх у відповідність до потреб клієнта з іншого культурного середовища, який перебуває в абсолютно іншій, ніж звичайні громадяни, ситуації. Неурядові організації працюють більш гнучко, тому можуть швидко та відкрито реагувати на потреби іноземців.

Розгляд справи про надання іноземцеві статусу біженця розпочинається з моменту подання ним відповідної заяви представникам **Прикордонної служби**. Це може бути зроблено як на кордоні, одразу ж при в'їзді на територію Польщі, так і перебуваючи на її території. Отриману від іноземця заяву Прикордонна служба передає **Керівникові управління у справах іноземців**, який є органом державної адміністрації, що відповідає за розгляд заяви у першій інстанції. Дані іноземця, отримані в процесі розгляду справи про надання статусу біженця, не можуть бути надані органам влади та установам країни його походження.

На період розгляду заяви про надання статусу біженця заявник поміщається в одному з польських **пунктів утримання іноземців, які клопочуть про статус біженця**. Створено мережу пунктів орендованих у зовнішніх суб'єктів (приватні підприємства і фірми). Станом на сьогоднішній день Управління має у своєму розпорядженні двадцять пунктів утримання іноземців. Відповідно до Закону «Про іноземних громадян», **Бюро організації пунктів утримання іноземців** опікується ними впродовж усієї процедури розгляду клопотання про надання статусу біженця, а також додатково чотирнадцять днів після її завершення. В особливих обґрунтованих випадках ця опіка може бути продовжена до трьох місяців (стосується осіб, які отримали **статус біженця** або **згоду на толероване перебування**). В період перебування у пункті утримання іноземець забезпечується харчуванням, а також кожного місяця невеличкими кишеньковими на покриття витрат на покупку засобів гігієни, проїзних квитків і т. п. Заявник, який з огляду на стан здоров'я, безпеки або з інших причин не може перебувати в пункті утримання, може клопотати про виділення йому, замість місця в пункті утримання, грошового еквіваленту. Якщо Управління

МЕРЕЖА ЦЕНТРІВ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ НА ТЕРИТОРІЇ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

у справах іноземних громадян позитивно розгляне це клопотання, іноземець може (за отримуваний кожного місяця грошовий еквівалент) знімати помешкання й жити за межами пункту утримання.

В процесі розгляду клопотання про надання статусу біженця **типи захисту** розглядаються у такій послідовності:

- статус біженця;
- додатковий захист;
- згода на толероване перебування.

Процедура розгляду клопотання про надання статусу біженця завершується виданням одного із нижченаведених рішень:

- про надання статусу біженця;
- про відмову у наданні статусу біженця і надання додаткового захисту;
- про відмову у наданні статусу біженця і надання згоди на толероване перебування;
- про відмову у наданні статусу біженця, ненадання згоди на толероване перебування, без наказу про залишення території Республіки Польща.
- про відмову у наданні статусу біженця, ненадання згоди на толероване перебування і наказ про залишення території РП (упродовж не більше 30 днів).

Якщо, на підставі зібраних в ході процедури розгляду клопотання доказів, орган, який розглядає заяву іноземця про надання статусу біженця, дійде до висновку, що заявникові загрожує переслідування в країні походження через його расу, національність, віросповідання (релігію), громадянство (підданство), політичні переконання або належність до певної суспільної групи, іноземцеві надається **статус біженця**. Встановивши, що іноземець не підпадає під вимоги, передбачені для надання іноземцям статусу біженця, керівник Управління у справах іноземних громадян розглядає питання про надання іноземцеві **додаткового захисту**. Якщо орган першої інстанції дійде до висновку, що іноземець не відповідає також вимогам, передбаченим для надання додаткового захисту, залишається можливість надання заявникові згоди на **толероване перебування** в Польщі. Якщо іноземець не виконує умов набуття статусу біженця, надання додаткового захисту чи згоди на толероване перебування, орган першої інстанції наказує йому залишити територію РП.

Іноземець, якого не влаштовує рішення керівника Управління у справах іноземних громадян, за результатами розгляду його справи, може (впродовж чотирнадцяти днів з моменту отримання рішення) подати **апеляцію до органу другої інстанції** – Ради у справах біженців, яка розглядає його справу повторно. Рішення Ради у справах біженців завершує розгляд заяви про надання статусу біженця в адміністративному порядку. Іноземець, який не погоджується з рішенням Ради у справах біженців, має право звернутися із **скаргою до адміністративного суду**.

Відповідно до законодавства, процес розгляду клопотання про надання статусу біженця у першій інстанції має завершитися впродовж шести місяців. В процесі розгляду клопотання іноземця викликають на **інтерв'ю**, в ході якого його детально розпитують про обставини його життя в країні походження та причини виїзду з неї. Допит відбувається у присутності перекладача, а якщо є підозра, що іноземець є жертвою насилля, на допиті має бути присутній також психолог. Іноземець може також призначити уповноваженого, який буде представляти його інтереси в контактах з Управлінням у справах іноземних громадян. В такому випадку на допит викликають уповноваженого. Якщо рішення у справі надання іноземцеві статусу біженця не буде прийняте органом першої інстанції впродовж шести місяців з моменту подання іноземцем заяви, цей орган визначає новий термін розгляду справи, а іноземець, після отримання відповідного документального підтвердження факту неотримання рішення у встановлений термін, може на його підставі почати легально працювати у Польщі ще у період розгляду клопотання про надання йому статусу біженця.

Особи, яким надано статус біженця або додатковий захист, упродовж дванадцяти місяців мають право брати участь в **Індивідуальній програмі інтеграції**. В її рамках соціальні працівники **Повітових центрів допомоги сім'ям** супроводжують біженців у процесі їхньої інтеграції – допомагають у вирішенні офіційних питань, а також питань охорони здоров'я та професійних питань – скеровують на мовні курси і професійне навчання, допомагають знайти роботу, помешкання та влаштувати дітей у школу.

2. Як допомагаємо?

Польські неурядові організації допомагають іммігрантам і біженцям, надаючи перш за все два види допомоги:

- **безпосередню** – адресовану самим іноземцям: надання допомоги соціального характеру, надання психологічної підтримки, юридичних консультацій, а також проведення заходів спрямованих на професійну інтеграцію;
- **опосередковану** – адресовану особам, які можуть мати справу з іноземцями, передаючи їм знання про їхні права, обов'язки та користь від інтеграції з польським суспільством.

2.1 Безпосередня допомога

2.1.1 Соціальна допомога

У Польщі діє щонайменше кільканадцять неурядових організацій, які надають безкоштовну допомогу іноземцям. Деякі з них довгий час функціонували на громадських засадах, а з середини дев'яностих років почали відкривати Центри допомоги біженцям. Існує також багато нових організацій, які були створені з метою надання допомоги чимраз більшому числу іноземних громадян у Польщі. Більшість цих організацій працює у містах, де перебуває найбільше осіб, які клопочуть про надання їм захисту – у Варшаві, Білостоці, Любліні та Кракові.

Організації, що надають соціальну допомогу, намагаються забезпечити біженцям підтримку у всіх сферах життя, пропонуючи їм:

- матеріальну допомогу – одяг, засоби гігієни, миючі засоби, продукти харчування;
- індивідуальне консультування – допомога в пошуку квартир, роботи, посередництво в контактах з навчальними закладами та відомчими органами;
- психологічну допомогу – виявлення психологічних розладів та організація терапії для жертв воєн та різних форм насилля.

У вищезгаданих організаціях часто створюють «клуби», в яких, завдяки роботі волонтерів, іноземці можуть вивчати мову, проходять курси комп'ютерної грамотності, а також мають сприятливі умови для проведення зустрічей та міжкультурного обміну.

На жаль, трапляються випадки, коли з причин відсутності постійного фінансового забезпечення, деякі з вищенаведених елементів допомоги іноземцям не можуть надаватися постійно.

2.1.2 Психологічна підтримка

До середини 2005 року біженці не отримували широкомасштабної організованої психологічної допомоги. Деякі організації (наприклад, «Карітас») наймали психологів у рамках своїх проєктів. Але ці проєкти досить часто не мали гарантованого продовження, а люди, які мешкали далеко від місцезнаходження даної організації, мали труднощі з отриманням допомоги психолога.

У серпні 2005 року міжнародна організація «Лікарі без кордонів» (ЛБК; *Médecins Sans Frontières*) розпочала у Польщі реалізацію програми психологічної допомоги особам, які клопочуть про надання їм статусу біженця. В кожному пункті утримання біженців раз на тиждень чергував психолог. У разі незнання мови потенційних пацієнтів, психолога супроводжував перекладач. Упродовж кількох місяців досвідчені психологи ЛБК вели тренінги з підготовки до роботи з жертвами травмованими війною для молодих польських психологів, які були прийняті на роботу в організацію.

Напередодні закінчення місії, в грудні 2006 року, «Лікарі без кордонів» передали програму психологічної допомоги госпіталеві Міністерства вну-

трішніх справ і адміністрації (МВСіА), що надавав медичну допомогу особам, які клопотали про надання їм статусу біженця. В пунктах утримання біженців й надалі працюють підготовлені у той час психологи, які тепер працюють в державній установі.

2.1.3 Професійна інтеграція

У соціальній роботі з біженцями величезну увагу приділяється їхній **суспільній інтеграції** та **професійній адаптації**. Готуються проекти, головним завданням яких є професійне **навчання польської мови**, а також організація курсів та тренінгів з метою підвищення **професійної кваліфікації**.

Питання навчання іноземців польської мови є ключовим, оскільки без знання мови можна виконувати лише найпростішу, як правило низькооплачувану, роботу. Важливим, натомість, є доступ до професійних курсів, оскільки багато біженців не мали можливості – з огляду на триваючі у країнах їхнього походження конфлікти – здобути освіту та отримати професію.

Часто постає також проблема **визнання освіти**. Спеціалісти не завжди мали шанс взяти з собою дипломи, а тому мусять заново доводити свої вміння, підтверджуючи їх якимись документами. Трапляється також, що професії, які дуже цінуються і мають попит в одних країнах, є абсолютно непридатні в інших. У такому випадку необхідно пройти перекваліфікацію.

Тут варто згадати про два польські проекти в рамках Ініціативи спільноти *Equal*, які реалізуються спільно кількома неурядовими організаціями із залученням партнерів з органів державної влади, органів самоврядування та державних установ:

- Міжкультурний центр професійної адаптації;
- проект «Можеш вчитися розуміти».

Міжкультурний центр професійної адаптації впродовж двох років пропонував іноземцям з легалізованим перебуванням на території РП мовні курси, професійні курси, а також постійні чергування консультантів з питань

професійної орієнтації та культурної адаптації, юриста і психолога. Мовні курси було доповнено елементами культури, історії та польського законодавства. Вибір організованих професійних курсів відбувався виходячи з можливостей, потреб та інтересів іноземців, про які вони інформували під час свого першого візиту в організацію. На час проходження занять було забезпечено опіку над дітьми, що дало можливість взяти участь в курсах багатьом жінкам. Існувала можливість повернення дорожніх витрат, що у свою чергу служило великим заохоченням та сприянням для осіб, які приїжджали з-поза Варшави.

Проект «**Можеш вчитися розуміти**» був адресований особам, які клопочуть про надання їм статусу біженця. Головною метою проекту була **попередня інтеграція** і підготовка до професійної активності осіб, які мають отримати статус біженця або іншу форму захисту.

Забезпечення біженців програмами попередньої інтеграції має величезне значення під час процедури розгляду справи про надання їм статусу біженця, яка триває від кількох місяців до кількох років. Іноземці ще не мають права на роботу, а тому залишати їх на одинці зі своїми проблемами є величезною втратою часу, який можна використати на навчання і поступове пристосування до життя в нових реаліях. Такі заходи сприяють тому, що після отримання позитивного рішення (про надання їм статусу біженця чи іншої форми захисту), іноземці є значно більш самостійними.

В рамках проектів створювались **клуби для іноземців**, у яких регулярно проводились практичні заняття, тренінги, зустрічі, лекції польської мови, комп'ютерні та професійні курси. Забезпечено доступ до преси та навчальних матеріалів. Організовано також **Клуб праці**, в рамках якого іноземцям надавались індивідуальні професійні консультації. Заняття приведено у відповідність до потреб та інтересів біженців – створено перукарську, манікюрну, комп'ютерну та кравецьку майстерні. Випускники курсів мали можливість пройти професійну практику на підприємствах. Відбувались також практичні заняття з ремонту, в ході яких учасники ремонтували приміщення на території пункту

утримання біженців. Організатори встановили контакти з працедавцями, організували зустрічі працедавців з мешканцями пункту. В пункті діяв також дитсадок, перевагу в якому надавали дітям осіб, які брали участь в заняттях. Додатково проводились тренінги з польського законодавства та процедури отримання статусу біженця.

2.1.4 Юридичні консультації

Однією з головних перешкод, з якою зустрічаються іноземні громадяни в країні перебування, яка часто негативно впливає на їхню долю, є **незнання законодавства приймаючої країни**. Трапляється так, що у результаті власних помилок, що випливають із незнання або нерозуміння базових процедур, особи, які клопочуть про статус біженця, взагалі втрачають можливість отримати право легального перебування у Польщі. Тому діяльність неурядових організацій, які займаються наданням юридичних консультацій, адресованих іноземцям, має значення вже на першому етапі перебування іноземця, тобто у період розгляду його заяви про надання йому статусу біженця.

Процедура розгляду справи про надання статусу біженця є складною і вимагає глибокого знання як правових норм, так і практики їх застосування. Активна участь юристів з неурядових організацій у процедурі розгляду справи про надання статусу біженця є своєрідною гарантією того, що права іноземців будуть дотримані державними чиновниками. Іноземець без юридичного супроводу, не орієнтуючись детально у сфері прав, якими він володіє, дуже легко може стати жертвою самоуправства.

Основною формою правової допомоги є надання зацікавленим особам інформації про права та обов'язки осіб, які клопочуть про надання їм статусу біженця. Така допомога може бути реалізована у формі юридичних консультацій, які надаються:

- **безпосередньо** – під час індивідуальних та групових зустрічей з іноземцями, які окрім юридичної інформації необхідної в ході адміністративного про-

цесу, можуть розраховувати також на підготовку листів, таких як: доказові заяви, оскарження постанов та рішень і т. п.;

- **опосередковано** – у формі листівок, брошур, довідників з інформацією стосовно розгляду справ про надання захисту у Польщі, або ж загальних тренінгів з питань польського законодавства.

У складних справах юрист неурядової організації, після попереднього надання йому повноважень іноземним громадянином, виступає перед органами державної влади як **юридичний представник іноземця**, тобто здійснює від його імені всі дії, пов'язані з процесом надання статусу біженця, з участю у допиті включно. Після завершення адміністративного процесу, якщо рішення прийняте органом, на думку юриста, є абсолютно неслухне, він готує скаргу до суду та надає іноземцеві необхідну правову допомогу в ході судового процесу. Після отримання згоди суду, неурядова організація може також брати участь у судовому процесі у якості учасника та висловлювати свою позицію по даній справі.

Завершення процедури розгляду справи про надання іноземцеві статусу біженця в Польщі та отримання ним права легального перебування на її території, не означає, що роль неурядових організацій, що займаються наданням юридичної допомоги, на цьому закінчується. Початок іноземцем життя у польському суспільстві вимагає ознайомлення його з основними правовими нормами, що діють у Польщі.

В рамках річної програми інтеграції, що поширюється на іноземців, які отримали у Польщі статус біженців або додатковий захист, юристи з неурядових організацій проводять тренінги з питань польського законодавства. Надають іноземцям індивідуальні юридичні консультації по справах, які, як правило, стосуються проблем у сфері отримання соціальної допомоги, працевлаштування, формального врегулювання питань цивільного стану або визнання польськими органами влади кваліфікацій, набутих іноземцем в країні

походження, наприклад, водійських прав, диплому про закінчення вищого навчального закладу.

Важливою проблемою є також **протидія дискримінації біженців**. У таких справах неурядові організації подають **індивідуальні запити** до суб'єктів, які допустилися дискримінації. Якщо така форма втручання виявиться безрезультатною, організації використовують з метою протидії дискримінаційній практиці інші доступні правові засоби. Часто вищезгадана форма діяльності супроводжується **кампанією у засобах масової інформації та зверненнями до державних установ**, які відповідають за захист прав людини, наприклад до Уповноваженого з прав людини, з проханням втрутитись у справу.

Дискримінація біженців стосується перш за все питань, пов'язаних з:

- отриманням прописки,
- рівноправним трактуванням у трудових відносинах,
- доступом до соціальної та сімейної допомоги.

Заходи неурядових організацій, які в рамках своєї діяльності займаються, зокрема, наданням правової допомоги іноземцям, здійснюються у різних формах, в залежності від реалізованого проекту. В рамках проекту **«Юристи для біженців»**, який за кошти **Європейського фонду біженців** реалізують на партнерських засадах кілька організацій, юристи надають безплатні консультації іноземцям, як тим, які щойно подають клопотання про надання статусу біженця, так і тим, які вже отримали право легального перебування в Польщі. Юридичні консультації надають в офісах організацій, що дає можливість отримання консультацій іноземцям, які проживають у відкритих пунктах утримання й можуть вільно пересуватися за його межами. Деякі організації надають консультації безпосередньо в пунктах утримання. Так, у рамках програми **@lterCamp** юрист приїжджав до іноземців в пункт утримання, в якому реалізовувався проект. Правову допомогу, адресовану іноземцям, які поміщені в депортаційних арештах та закритих пунктах утримання, реалізує, зокрема, Товариство ім. Галини Нець. Юристи цієї організації, за згодою керівництва вищезгаданих закладів, відвідують місця перебування затриманих іноземців та надають їм юридичні консультації за місцем їхнього перебування.

2.2 Опосередкована допомога

2.2.1 Освіта для розвитку

Крім надання безпосередньої допомоги біженцям, неурядові організації здійснюють одночасні навчально-виховні та інформаційні заходи, присвячені явищу імміграції взагалі, культурам біженців найбільш кількісно представлених у Польщі національностей, а також проблемам, з якими зустрічаються біженці у повсякденному житті.

Процес інтеграції біженців у новій країні перебування не був би можливий без підготовки її суспільства до прийому іноземців. В основі більшості конфліктів між іноземцями і громадянами приймаючої країни лежить взаємне незнання культур, релігій та звичаїв, побоювання чужого, відсутність усвідомлення причин раптової появи значної кількості іноземців у місцевих спільнотах.

Навчально-інформаційні проекти адресовані перш за все двом групам:

- особам, які у зв'язку із своєю професійною діяльністю **мають справу з клієнтом-біженцем** (представники органів державної влади, службовці Прикордонної служби, спеціалісти Управління у справах іноземних громадян, соціальні працівники, вчителі);
- місцевим спільнотам (громадам) **в гмінах, де створюються нові пункти утримання біженців**.

Швидке реагування неурядових організацій є надзвичайно важливим, адже Управління у справах іноземних громадян не вважає себе зобов'язаним (у зв'язку з відсутністю відповідного законодавчого припису) інформувати представників місцевих органів влади про намір створення на території їхньої гміни пункту утримання біженців. Це робить неможливою завчасну підготовку мешканців та майже кожного разу призводить до конфліктів. Біженців поселяють, як правило, у невеликих населених пунктах, де раптова поява пункту утримання подвоює кількість мешканців. Частина місцевих мешканців отри-

мує роботу в пункті (в якості обслуговуючого персоналу) і має безпосередній контакт з представниками культур, про які дуже часто ніколи раніше навіть не чула.

Надзвичайно важливим елементом розвиваючого навчання є адресовані вчителям розмаїті практичні заняття і тренінги, які проводять багато організацій по всій Польщі. Вони включають тренінги з питань роботи з дітьми-представниками інших культур, які пережили важкі психологічні випробування, дають **інформацію про конкретні країни походження**, культури, релігії, пропонують курси **техніки ведення переговорів та міжкультурних медіацій**.

Місцеві діти мусять у прискореному порядку сприймати у своїх класах абсолютно чужих дітей, які інакше виглядають, інакше себе ведуть і не розмовляють польською мовою. Шкільна громада, на чолі з учителями, не є до цього готова. В таких ситуаціях заходи неурядових організацій сприяють **взаємному пізнанню і подоланню стереотипів**. Тому прекрасно виправдовують себе проекти уроків про біженців, з залученням до їх ведення самих біженців, які розповідають про пережиті випробування. Вони викликають у дітей почуття емпатії і спричиняють, що діти-біженці, які сприймалися не надто позитивно, на мить стають героями, що на завжди змінює ставлення до них класу.

2.2.2 Інформаційна діяльність

На етапі інтеграції іноземця неурядові організації зосереджують свою діяльність також на наданні необхідної інформації про біженців польським громадянам або державним установам і комерційним структурам, які, в рамках своєї діяльності, мають справу з іноземцями.

Часто трапляється так, що зацікавлені не мають достатніх знань про статус іноземця, який отримав захист у Польщі, та про його права. У таких випадках роль неурядових організацій полягає в інформуванні тих суб'єктів про те, ким є біженець, про його статус, права та обов'язки.

Неурядові організації проводять тренінги на тему правового статусу біженців, адресовані головним чином вчителям і чиновникам державної адміністрації. Навчально-інформаційні заходи загалом передбачаються в рамках проектів реалізованих безпосередньо для самих біженців. Наприклад, у рамках згаданого проекту Міжкультурного центру професійної адаптації, було організовано курс післядипломної освіти «**Підтримка представників інших культур на ринку праці**». Він підвищував **міжкультурні компетенції** осіб, які, в силу виконуваних ними службових обов'язків, задіяні в роботі з біженцями. Можливістю пройти цей курс скористалися багато соціальних працівників та співробітників Управління у справах іноземних громадян з усієї Польщі. У свою чергу, в рамках проекту «**Мусиш вчитися розуміти**», Міжнародна організація з міграції, за підтримки партнерів проекту, провела опитування репрезентативної групи іноземців на предмет вивчення їхніх потреб, можливостей та очікувань, пов'язаних з функціонуванням на польському ринку праці. За результатами цих досліджень було видано «**Аудит вмінь осіб, які клопочуть про статус біженця**». Публікація розрахована на осіб, які у своїй повсякденній діяльності займаються підтримкою іноземців.

Однією з організацій, що ведуть **наукові дослідження** з метою надання інформації про **імміграцію як явище**, а також з метою впливу на напрямки **польської імміграційної політики**, є **Інститут суспільних проблем** (ІСП). Наукові публікації ІСП часто готуються у партнерстві з організаціями, які надають безпосередню допомогу іноземцям. Адже досвід практиків є дуже корисним для вірної оцінки ситуації та вироблення рекомендацій. За результатами спільного дослідницького проекту «**Оцінка інтеграційних програм у Польщі**», реалізованого ІСП у партнерстві з Товариством правової допомоги, було підготовлено і видано публікацію «**Зупинка Польща. Аналіз інтеграційних програм для іноземців**».

3. Як ми працюємо?

3.1 Пошук фінансових засобів

Неурядові організації можуть звертатися до грантодавців про виділення **фінансових засобів на реалізацію проектів** і т. зв. **інституціональних грантів**, призначених на розвиток організацій. У випадку, коли організація зауважить потребу у проведенні заходів та сформулює попередні основні положення проекту, отримання коштів розпочинається із здобуття **знань про джерела фінансування**, що допомагає організації зорієнтуватися щодо можливостей реалізації проекту та очікувань вибраного грантодавця.

Неурядові організації, що займаються проблематикою іноземців у Польщі, найчастіше подають заявки на два види грантодавчих програм:

- програм, бенефіціарами яких мають бути безпосередньо іноземці,
- програм, які не є адресовані безпосередньо іноземцям, але їхні цілі вказують на те, що бенефіціарами можуть бути також іноземці (програми, що мають на меті вирівнювання шансів та боротьбу з дискримінацією).

Організації отримують фінансові засоби на свою діяльність з таких джерел:

- національні джерела (**публічні суб'єкти**: державні і самоврядні та **фондації**, що передають гранти),
- закордонні джерела (зокрема, **фонди Європейського Союзу**: Європейський соціальний фонд, Європейський фонд біженців та **УВКБ ООН** (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців).

У випадку, коли організація бачить, що не буде в стані реалізувати якогось заходу власними силами, або не відповідає певним, встановленим можливим грантодавцем, вимогам (наприклад, стосовно власного вкладу організації), формується **партнерство з іншими організаціями**, спільно з якими організація готує заявку на отримання фінансових засобів на реалізацію проекту.

3.2 Відстоювання інтересів

Неурядові організації, маючи безпосередні контакти з іноземцями та, що важливо, користуючись у них довірою, можуть дуже швидко зауважити різноманітні недосконалості функціонування державної системи щодо іноземних громадян. У випадках, коли НУО виявлять якусь проблему та захочуть вивчити її глибше, вони проводять **моніторинги**. У Польщі проведено, зокрема, великі моніторинги функціонування пунктів утримання іноземців та ефективності реалізації інтеграційних програм, адресованих особам зі статусом біженця. Неурядові організації, особливо ті, що займаються наданням юридичних консультацій, здійснюють також **вивчення адміністративних рішень** про надання або про відмову у наданні статусу біженця, а також судових рішень по цій категорії справ.

Інформація про функціонування державної системи щодо іноземних громадян, отримана організаціями на підставі їх власної практики або проведених моніторингових становить підставу для подальших заходів, спрямованих на усунення аномалій, таких, як недосконале правове регулювання або практика роботи чиновників, що порушує права іноземців.

Діяльність неурядових організацій полягає також у втручаннях в ситуаціях, коли вони зауважать якісь **відхилення від норми права** або порушення у **застосуванні права** чиновниками. Про існуючу проблему НУО сигналізують відповідним органам влади, постулюючи зміну норми права або чиновницької практики. Часто це робиться у формі **відкритого листа**, адресованого організації, який відповідає за дану проблему. Відкритий лист **публікують в Інтернеті** і, якщо вдасться зацікавити даною проблемою журналістів, **поширюється**

у засобах масової інформації з описом ситуації включно. Під час проведення заходів такого типу важливо співпрацювати з іншими організаціями, а також залучати до цих заходів інші інституції чи осіб з-поза середовища, які користуються авторитетом у суспільстві. Це помітно підвищує вагу, а як наслідок – і результативність звернення до органів влади.

Прикладом заходу такого типу був виступ кількох організацій, що займаються наданням юридичних консультацій, коли відповідні органи влади відмовили у наданні статусу біженця членам сімей чеченських бойовиків. Цим людям було відмовлено у наданні статусу біженця, оскільки діяльність бойовиків, родичами яких вони були, була визнана терористичною, головним чином на підставі російських джерел. Звернення неурядових організацій у цій справі було скероване до найвищих органів державної влади, з паралельним розповсюдженням інформації у пресі та на телебаченні. Всі рішення про відмову у наданні статусу біженця у вищезгаданих випадках були також **оскаржені в суді**, який відмінив їх та передав справу відповідним органам на повторний розгляд. Після повторного розгляду цих справ, адміністративні органи у більшості випадків надали згаданим іноземцям статус біженця.

Але не всі проблеми вимагають заходів такого масштабу. Інколи вистачить сигналізувати про існуючу проблему керівникам даних підрозділів або органам, що здійснюють нагляд за їх діяльністю, щоб змінити поведінку чиновників у ході розгляду індивідуальних справ або справ віднесених до певної категорії. Так було у випадку, коли працівники Відділів реєстрації актів громадянського стану з надмірною запопадливістю почали вимагати від іноземців, які хотіли укласти шлюб у Польщі, додаткові документи, що не були передбачені законом. Після звернення неурядових організацій до Міністерства внутрішніх справ і адміністрації ситуація значно покращилася.

3.3 Охоронні заходи

Неурядові організації, перш за все правові, здійснюють також заходи, що відносяться до категорії т. зв. **стратегічних правових спорів**. Тобто, у тих випадках, коли дана справа іноземця є репрезентативною для проблеми, що стосу-

ється великої кількості осіб, громадські організації ініціюють або включаються у процес (як правило судовий), що вже триває.

Головною метою стратегічного правового спору є ліквідація помилкової інтерпретації положень або визначень, що містяться у правових актах. Здійснення заходів такого роду має на меті отримання такого рішення суду, яке через свій прецедентний характер спричиниться до суттєвої зміни практики застосування законодавства у ході розгляду певної категорії справ.

Прикладом стратегічного правового спору на користь іноземців було проведення неурядовими організаціями заходів, спрямованих на прийняття такого тлумачення Женевської конвенції 1951 року, щоби найближчі родичі осіб, які беруть участь у збройній визвольній боротьбі, спрямованій проти офіційних органів влади, могли бути визнані суспільною групою, якій загрожують переслідування передбачені цією Конвенцією. Справа дійшла до Вищого адміністративного суду, який дозволив таке трактування Женевської конвенції.

3.4 Видавнича діяльність. Інтернет-портали

Видавнича діяльність виконує інформативну роль, а також служить передачі й обміну досвідом та знаннями по проблемах, пов'язаних з явищем імміграції. Її адресатами є самі іноземці, люди, які займаються цією проблематикою, а також пересічні мешканці Польщі.

Іноземцям адресовані **листівки, брошури та довідники**, в яких розповідається про те, які вони мають права. Ці друковані матеріали мають також на меті поглиблення знань іноземців про країну, в якій вони опинилися, а також про прийняті тут норми та правила суспільного життя. Польська гуманітарна акція у рамках своєї діяльності видає **газету для біженців – *refugee.pl***. Газета виходить трьома мовами – польською, російською та англійською. Крім того, Польська гуманітарна акція створила спеціальну Інтернет-сторінку з такою ж назвою.

Прикладом видавничої діяльності, яка має на меті ознайомлення читача з правовим регулюванням проблеми біженців і розрахована на осіб, котрі у своїй роботі або діяльності можуть мати справу з іноземцями, є опублікований Товариством правової допомоги правовий коментарій «**Правові передумови інтеграції біженців у Польщі. Коментарій для практиків**». Предметом низки публікацій, що видаються неурядовими організаціями та інституціями, які займаються імміграційною проблематикою, є аналіз імміграції як явища. До цієї групи видань можна віднести «**Зупинка Польща. Аналіз інтеграційних програм для біженців**» (видано Інститутом суспільних проблем) або «**Мігранти на польському ринку праці**» чи «**Біженці у Польщі. Культурно-правові бар'єри у процесі адаптації**» (підготовлені до друку Товариством правової допомоги).

Важливо також виходити з інформацією до суспільства та показувати йому багату історію і культуру країн походження біженців. Цікавим прикладом такої діяльності було видання спільними силами Польської гуманітарної акції та Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців **збірки казок** країн походження біженців.

3.5 Залучення до роботи безпосередніх бенефіціарів

Дуже важливим елементом, який ще не до кінця використали неурядові організації у своїй роботі, спрямованій на інтеграцію біженців, є **працевлаштування самих біженців у рамках реалізації проектів**. Особи, які якоюсь мірою вже укорінилися в Польщі, пізнали її культуру та звичаї, вивчили мову, пройшли весь процес легалізації, здобули досвід «спілкування» з відповідними органами, вироблення документів, у питаннях соціального захисту, охорони здоров'я і т. п., є дуже цінними в інтеграційних проектах, орієнтованих на новоприбулих. З огляду на їх власний досвід і знання культури співвітчизників, з одного боку, та солідне укорінення в реалії приймаючої країни, з другого, вони стають незамінними посередниками між двома спільнотами.

Вартим уваги і наведення прикладом є запровадження Фундацією «Порятунок», в рамках реалізованого в одному з пунктів утримання біженців упродовж двох років інтеграційного проекту @IteCamp, «посади» **ментора біженців**. Щоб стати ментором біженців, треба було:

- мати статус біженця або згоду на толероване перебування,
- показати хороший рівень інтеграції з польським суспільством,
- показати винахідливість та вміння давати собі раду з власними проблемами,
- знати польську мову й культуру,
- вміти легко налагоджувати контакти,
- добре знати мову країни походження,
- мати великий авторитет серед співвітчизників-біженців.

Ментори, які походили з Чечні, як і усі мешканці, щоденно чергували у пункті утримання. Їх завданням було допомагати біженцям у контактах з лікарями, вчителями, чиновниками, вирішення різних проблем повсякденного життя в пункті утримання, медіація в ході конфліктів як між самими біженцями, так і у ході конфліктів біженців з працівниками пункту утримання та інших допоміжних інституцій, співпраця з психологами, які працювали з чеченськими дітьми, заохочення біженців до кроків, які сприятимуть їхній інтеграції. Їх присутність сприяла зменшенню культурного шоку, який переживають ново-прибулі біженці, нівелювала мовний бар'єр, дозволяла швидко вирішувати непорозуміння. Одночасно вони служили живим прикладом того, що варто спробувати інтегруватися.

Черговою ініціативою спрямованою на залучення біженців до праці з самими біженцями є проєкт Товариства юридичної допомоги «**Багатокультурна школа**». У школі, в якій, з огляду на близьке розташування до пункту утримання біженців, навчається багато чеченських дітей, була працевлаштована **асистентка чеченської національності**. Вона виконує роль не лише вчителя чеченської мови як рідної, а й міжкультурного медіатора. Також виступає посередником у контактах між дітьми, вчителями та батьками. Пояснює культурні відмінності, анімує спільні заняття польських дітей з чеченськими, полегшує контакти між спільнотою біженців і шкільною громадою, допомагає залагоджувати конфлікти. Її присутність у школі сприяє тому, що діти-біженці почуваються тут менш розгубленими, а вчителям легше відповідати на всі їхні запити.

3.6 Мережі і коаліції

Часто трапляється так, що багато організацій у Польщі, діючи самостійно, втрачають можливість обміну досвідом з іншими організаціями, які працюють у тому ж місті. Адже лише об'єднавши зусилля багатьох організацій можна досягти вагомих результатів, які служитимуть багатьом людям. Тому таким важливим є створення коаліцій, блоків, партнерств з метою допомоги біженцям, що роблять можливим трансферт знань та досвіду між організаціями.

Прикладом такої співпраці може бути партнерство, що об'єднує національні та закордонні організації і інституції, які поєднали свій досвід і знання для спільного досягнення цілей проекту **«Навчання для інтеграції – партнерство для біженців»**, реалізованого на кошти Європейського соціального фонду в рамках Ініціативи спільноти *Equal*. Головною метою проекту було проведення інтеграційних заходів вже на етапі перебування осіб, які клопочуть про надання статусу біженця, в чотирьох Пунктах утримання іноземців у Польщі. Адміністратор проекту (**Центр прав людини Ягеллонського університету**) запросив до спільних заходів, зокрема:

- юридичні клініки,
- представників органів самоврядування,
- інституції соціальної допомоги
- неурядові організації.

Спільні зусилля дев'яти партнерів було зосереджено на розробці матеріалів та проведенні тренінгів для волонтерів, які, на базі здобутих знань, ініціювали та проводили заняття в пунктах утримання іноземців. Завдяки залученню такої великої кількості партнерів, які займалися різними аспектами роботи з іноземцями, вдалося «озброїти» волонтерів дуже широким багажем знань, придатних під час зустрічей та роботи з іноземцями.

Керування партнерством чи коаліцією вимагає хорошої підготовки та досвіду з боку організації, яка бере на себе відповідальність за координацію діяльності кількох організацій. Організація, що бере на себе таку роль, повинна відповідати певним вимогам: мати досвідчений персонал, здатний справитись із складною досить часто бухгалтерією та адмініструванням проекту. Формування коаліції є добрим вирішенням головним чином для малих або менш досвідчених організацій, які біля великих партнерів можуть здобувати цінні знання у сфері планування та адміністрування проектів.

Однак, створення мережі або коаліції організацій не вимагає ані формалізованих методів роботи, ані широкої сфери діяльності. Вони можуть створюватись у конкретних ситуаціях або для досягнення конкретних цілей. Центр волонтеріату у Любліні має досвід входження в коаліції з іншими люблінськими організаціями (зокрема, Католицьким об'єднанням молоді, Академією волонтеріату, Товариством глобальної солідарності) під час **спільної організації набору волонтерів**. Така формула набору вже кілька років поспіль дає прекрасні результати. Для організації це найпростіший і найдешевший спосіб просування (реклами) та прекрасна нагода набрати волонтерів, які одночасно можуть ознайомитись з повним переліком та пропозиціями організацій, які запрошують їх на роботу.

Часто співпраця організацій полягає також у **обміні конкретними знаннями** між експертами з різних галузей. Організації можуть, наприклад, підвищувати рівень знань своїх волонтерів і працівників шляхом організації зустрічей з відомими експертами й практиками. Часто використовуються знання експертів у сфері багатокультурності, знань про іслам або культуру та історію країн походження біженців. Співпраця з академічними центрами, конфесійними об'єднаннями, мусульманською спільнотою та багатьма іншими суб'єктами сприяє також формуванню партнерств і спільному плануванню майбутніх заходів.

Коаліції між організаціями прекрасно виправдовують себе також у межах конкретних кварталів і навіть мікрорайонів. Одним з прикладів може бути проект «Маївка на Вроньській» (травень 2007) – інтеграційне народне гуляння для мешканців однієї з вулиць Любліна, на якій знаходиться пункт утримання

іноземців. Ініціатором заходу був Центр волонтеріату, який запросив до участі представників багатьох культурних та освітніх закладів, релігійних громад. Метою заходу було покращення відносин між поляками й чеченцями.

Залучення будинків культури, клубів для дітей з кварталу, шкіл і костелів сприяло зростанню значення народних гулянь у місцевому середовищі та досить відчутно вплинуло на активність населення і висвітлення заходу в ЗМІ.

Налагодження співпраці між організаціями, формування коаліцій і партнерств відчутно впливає на підвищення якості допомоги адресованої цільовим групам, в даному випадку біженцям, іммігрантам, іноземцям та піднімає престиж організацій, що діють у спільній мережі.

3.7 Волонтеріат

Форму волонтеріату використовує абсолютна більшість різноманітних програм і проектів, кампаній та ініціатив, які реалізують неурядові організації.

Волонтеріат є такою формою громадської активності, у центрі уваги якої завжди знаходиться людина, а саме та людина, яка потребує допомоги і підтримки. Волонтеріат – це конкретна діяльність, якій передують аналіз ситуації потребуючих, хороший діагноз, що базується на співпраці з іншими суб'єктами, інституціями, які працюють у подібних сферах суспільного життя.

Прикладом може бути програма «Допомоги біженцям», реалізована Центром волонтеріату у Любліні, в рамках якої (з 2001), іноземцям допомагають майже шістдесят добровольців. До одного із найважливіших результатів програми можна віднести навчання та підготовку до роботи групи волонтерів, які здатні працювати з біженцями. Волонтери працюють в групах, завдяки чому набираються вміння **працювати у колективі**, вчать **співвідповідальності** за себе та інших, а в кризові моменти **підтримують** один одного.

Найважливішим результатом роботи волонтерів у пунктах утримання є стійкі дружні відносини між біженцями та волонтерами. Дружба і знайомства не завершуються у момент виходу біженців з пункту утримання, а набувають ще більшого значення. Присутність волонтерів в житті біженців не обмежується лише спорадичними візитами. Вони беруть на себе роль провідників у новій країні та у новій обстановці. Варто розвивати такі контакти та створювати їм можливості і умови для постійного розвитку.

На особливу увагу заслуговують також неформальні контакти волонтерів з біженцями, які мають місце в ході реалізації програми. Ці зустрічі багаті на можливості спілкування польською мовою, але перш за все задовольняють природну потребу біженців у контактах з іншими людьми. Дуже часто, пізнаючи історію життя сім'ї біженців, волонтери вміють належно прореагувати або підказати, куди можна звернутися за допомогою у конкретній ситуації. Неформальні зустрічі волонтерів з біженцями сприяють формуванню ініціатив, що мають на меті презентацію широкій групі осіб традицій та культури біженців. З другого боку, їх присутність в житті біженців – це також спільне святкування релігійних та сімейних свят. Саме через такі заходи біженці найбільш повно пізнають польську культуру, звичаї і традиції.

Говорячи про вклад волонтерів у діяльність організації, спрямовану на інтеграцію біженців та мігрантів, слід підкреслити велику креативність і спонтанність, що характерні для молодих людей, які працюють волонтерами. Прикладом може бути Центр волонтеріату в Любліні, де їхня участь сприяє тому, що з великим успіхом проходять організовані походи в театри, кінотеатри, філармонії, на футбольні матчі. **Спільне проведення часу** мотивує біженців до активнішої участі у пропонованих волонтерами заняттях на території пункту утримання. Зустрічі з польською культурою показують біженцям сенс вивчення мови, часто допомагають також долати психологічний бар'єр та сприяють повноцінному функціонуванню у суспільстві. Багато осіб, які беруть участь у заняттях, що ведуть волонтери, легше дають собі раду з адаптацією до нових реалій за межами пункту утримання, оскільки бачать сенс докладати зусиль для забезпечення нового, кращого життя своїх сімей.

4. Як співпрацювати з владними структурами?

Співпраця неурядових організацій з центральними органами влади та органами місцевого самоврядування не завжди укладається легко, але вона необхідна, якщо ми насправді хочемо допомагати біженцям на довгострокову перспективу. Отже, варто виробити хорошу практику у цій сфері.

4.1 Соціальний рівень

Хоча польські організації часто не погоджуються з Управлінням у справах іноземців щодо основних положень імміграційної та інтеграційної політики, вони все-таки виходять у своїй діяльності з потреби налагодження добрих відносин і співпраці. Управління охоче погоджується на проекти, що мають на меті покращення умов проживання біженців у пунктах утримання. Регулярна присутність представників неурядових організацій в пунктах утримання та пропозиції різноманітних заходів зменшують рівень фрустрації їх мешканців, що позитивно впливає на їх відносини з працівниками, роблячи роботу останніх значно менш обтяжливою. Управління у справах іноземних громадян було партнером в обох згадуваних проектах попередньої інтеграції – «Можеш вчитися розуміти» і @IterCamp, даючи згоду на **співпрацю найнятих ним на роботу соціальних працівників з дітьми НУО** на території пунктів утримання.

Управління у справах іноземних громадян не відмовляє також у **видачі дозволів на вхід на територію пунктів утримання** особам, які вивчають явище імміграції, волонтерам неурядових організацій, стажерам, студентам, зацікавлених проблематикою біженців представникам ЗМІ. Працівники неурядових організацій, які займаються консалтинговою діяльністю підтримують у робочому режимі щоденні контакти з соціальними та медичними працівниками пунктів утримання, в яких проживають їх підопічні, а також з соціальними працівниками **Повітових центрів допомоги сім'ям**, під опікою яких перебувають особи зі статусом біженця та особи, яким надано додатковий захист. Інколи саме ці працівники звертаються до НУО з проханням про допомогу чи втручання, коли вирішення проблеми біженця виходить за межі їхньої компетенції. Взаємний **обмін інформацією і погодження спільного плану заходів** загалом покращують процес надання допомоги.

Слід підкреслити, що з ініціативою співпраці майже завжди виступають неурядові організації. Часто такі ініціативи спочатку наштовхуються на певний опір владних структур. Однак, не варто розчаровуватися з цього приводу, а присвятити стільки сил і енергії, скільки буде потрібно на те, щоб переконати їх у необхідності такої співпраці, результати якої будуть корисними не лише для біженців. Кожен наступний проект чи пропозиція співпраці сприймаються більш прихильно

4.2 Законотворчий рівень

Неурядові організації (перш за все ті, які здійснюють заходи у сфері відстоювання інтересів) стараються брати активну участь у підготовці законодавчих актів, що стосуються легалізації проживання іноземців на території РП. Проявом такої активності є участь неурядових організацій у **розробці та внесенні змін до правових норм**, що стосуються іноземців. Польський неурядовий сектор дуже часто діє більш гнучкими методами, ніж державні установи, тому може швидше зауважити нові потреби іноземців та проблеми, з якими вони

зустрічаються у польській правовій системі. Саме НУО найлегше виявити недосконалості законодавства і запропонувати зміни до законодавчих актів.

Трапляється, що в ході роботи над підготовкою змін до законодавчих актів державні органи самі звертаються до неурядових організацій, щоб ті дали свою оцінку даної проблеми. Володіючи відповідними знаннями, неурядові організації з власної ініціативи також направляють органам відповідальним за новелізацію законодавчих актів рекомендації щодо внесення відповідних змін. Прикладом може бути діяльність **Гельсінкського фонду прав людини**, представники якої беруть активну участь у консультаціях щодо формування законодавства про біженців.

4.3 Рівень грантів

Польські органи державної влади та місцевого самоврядування, з очевидних причин, зацікавлені в результативній інтеграції іноземців, які легально проживають на території РП. У зв'язку з цим вони часто пропонують **гранти для неурядових організацій**. Так, з державних фондів (наприклад, Міністерства праці і соціальної політики, Міністерства внутрішніх справ і адміністрації, воеводи Мазовецького воеводства) фінансувалися проекти, що мали на меті протидію дискримінації іноземців у громадському та професійному житті, а також заходи спрямовані на підвищення рівня знань польського суспільства про біженців. Органи самоврядування регіонів, у яких знаходяться найбільші скупчення іноземців у Польщі, також пропонують фінансові засоби на проекти, що стосуються іноземців. Проекти, що спонсуються органами самоврядування головним чином мають на меті підвищення рівня знань польської мови серед іноземців та здобуття ними додаткових професійних кваліфікацій. Органи самоврядування підтримують також заходи спрямовані на підвищення рівня розуміння і сприйняття суспільством явища міграції.

Варто пам'ятати, що неурядові організації можуть ефективніше за владні структури використовувати фінансові засоби. Перш за все тому, що НУО діють більш гнучкими методами і не мають проблем, пов'язаних з бюрократією.

5. Словник понять польської системи захисту іноземців

Статус біженця – форма захисту іноземця, що надається у випадку, коли внаслідок обґрунтованих побоювань щодо переслідування, яке загрожує йому в країні походження через його расу, віросповідання (релігію), національність, громадянство (підданство), політичні переконання або належність до певної суспільної групи, іноземець не може або не хоче скористатися захистом цієї країни. Статус біженця надається також малолітній дитині іноземця (який отримав статус біженця в Республіці Польща), що народилася на цій території.

Додатковий захист – надається у випадку, коли повернення в країну походження може наразити іноземця на: реальний ризик зазнати серйозної кривди шляхом видання смертного вироку або виконання вироку, катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання; реальну і індивідуалізовану загрозу життю або здоров'ю, що випливає із загального застосування насилля щодо цивільного населення у ситуації міжнародного чи внутрішнього збройного конфлікту – та, з огляду на ці ризики, не може або не хоче користуватися захистом країни свого походження.

Згода на толерантне перебування (толерантний статус) – форма захисту іноземця, видалення якого могло б відбутися лише до країни, в якій існує загроза його праву на життя, свободі і особистій безпеці, в якій він міг би зазнати

катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання, міг би бути змушений до роботи або позбавлений права на чесний судовий процес чи бути покараний без законних на це підстав. Цей захист надається на невизначений термін. Особи, на яких поширюється ця форма захисту, мають право працевлаштування без необхідності отримання дозволу на роботу, право на безкоштовне лікування, соціальну допомогу у визначених випадках. Водночас на осіб з толерантним статусом не поширюється право отримання місця у пункті утримання біженців.

Управління у справах іноземних громадян – видає рішення у справах про надання дозволів на поселення у першій інстанції, гарантує допомогу іноземцям, які клопочуть про надання їм статусу біженця, передає інформацію відповідним органам інших держав Шенгенської зони; виконує функцію польського центрального візового органу; передає відповідним органам країн-членів Європейського Союзу, за їх поданням, інформацію про перебування іноземця, який прибуває чи перебував на території Республіки Польща з метою початку або продовження стаціонарного навчання у вузі чи в аспірантурі, а також у випадку, коли він розпочав навчання на території іншої держави-члена ЄС, яке має намір продовжити або доповнити на території Польщі. Підпорядковується Міністерству внутрішніх справ і адміністрації.

Бюро організації пунктів утримання іноземців, які клопочуть про надання статусу біженця або політичного притулку – координує і організовує пункти утримання іноземців, які клопочуть про надання їм статусу біженця в Польщі. Крім того, виконує завдання керівника Управління у справах іноземних громадян, пов'язані з призначенням допомоги іноземцям. Ця допомога полягає у: розквартируванні в пунктах утримання; наданні соціальної допомоги; фінансуванні витрат на проживання у визначеному об'ємі; опіці над неповнолітніми іноземцями, що залишилися без опіки; правовому обслуговуванні бенефіціарів; реалізації, спільно з партнерськими інституціями, програм попередньої інтеграції.

Затримання з метою видалення – застосовується щодо іноземця, який клопоче про надання статусу біженця. Допускається в разі необхідності: встановлення особи іноземця; запобігання зловживанням у процесі розгляду справи про надання статусу біженця; запобігання загрозам у сфері безпеки, здоров'я, життя або власності інших осіб; захисту обороноздатності чи безпеки держави або захисту громадської безпеки і порядку. Затриманого іноземця поміщують у закритому пункті утримання або, коли цього вимагають міркування обороноздатності чи безпеки держави, або громадської безпеки і порядку, в депортаційному арешті з метою видалення (на період від 30 до 60 днів).

6. Контактна інформація

Державні установи

Управління з питань іноземців

ul. Koszykowa 16

00-564 Warszawa

тел. +48 22 601 74 02

факс +48 22 601 74 13

www.udsc.gov.pl

Міністерство внутрішніх справ і адміністрації РП

ul. Stefana Batorego 5

02-591 Warszawa

тел. +48 22 621 20 20

факс +48 22 622 79 73

www.mswia.gov.pl

Міністерство праці та соціальної політики РП

ul. Nowogrodzka 1/3/5

00-513 Warszawa

тел. +48 22 661 10 00

факс +48 22 661 13 36

www.mpips.gov.pl

Прикордонна служба РП
Al. Niepodległości 100
02-514 Warszawa
тел. +48 22 500 40 02
факс +48 22 500 47 01
e-mail: gabinet.kg@strazgraniczna.pl
www.strazgraniczna.pl

Міжнародні організації

Представництво УВКБ ООН у Польщі
Aleja Róż 2
00-556 Warszawa
тел. +48 22 628 69 30
факс +48 22 625 61 24
e-mail: polwa@unhcr.org
www.unhcr-rrbp.org/poland

Міжнародна організація з питань міграції (офіс у Варшаві)
ul. Mariensztat 8
00-302 Warszawa
тел. +48 22 538 91 03
факс +48 22 538 91 40
e-mail: iomwarsaw@iom.int
www.iom.pl

Польський Червоний Хрест
ul. Mokotowska 14
00-950 Warszawa
тел. +48 22 326 12 00
факс +48 22 628 41 68
e-mail: info@pck.org.pl
www.pck.org.pl

Фонд «Ла-Страда»
ul. Piękna 43
00-956 Warszawa
тел. +48 22 628 99 99
факс +48 22 622 19 85
e-mail: strada@pol.pl
<http://www.strada.org.pl/>

«Карітас» Польща – Центри допомоги мігрантам та біженцям

Варшава
Krakowskie Przedmieście 62
01-015 Warszawa
тел. +48 22 826 99 10
e-mail: migranci-waw@caritas.pl
www.migranci.caritas.pl

Білосток
ul. Warszawska 32
43-200 Białystok
тел. +48 85 732 55 53
факс +48 85 732 55 53
e-mail: migranci-bialystok@caritas.pl

Люблін
ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 2
20-950 Lublin
тел. +48 81 743 62 48
e-mail: migranci-lublin@caritas.pl

Слубіце
ul. Wojska Polskiego 140
69-100 Słubice
тел. +48 95 737 40 06,
факс +48 95 737 4007
e-mail: migranci-slubice@caritas.pl

Неурядові організації

Гельсінкський фонд прав людини
ul. Zgody 11
00-018 Warszawa
тел. +48 22 828 69 96, 828 10 08, 556 44 40, 556 44 66
факс +48 22 828 69 96, 556 44 50 або 51
e-mail: refugees@hfhrpol.waw.pl
www.hfhrpol.waw.pl

Польська гуманітарна акція
Центр допомоги біженцям
ul. Szpitalna 5/3
00-031 Warszawa
тел. +48 22 828 88 82
факс +48 22 831 99 38
e-mail: ucho@pah.org.pl
www.pah.org.pl/uchodzcy

Асоціація правового втручання
Al. 3 Maja 12/510
00-391 Warszawa
тел. +48 22 621 51 65
факс +48 22 621 51 65
e-mail: interwencja-prawna@o2.pl
www.interwencjaprawna.pl

Центр правової допомоги імені Галини Нець

ul. Krowoderska 11/7

31-141 Kraków

тел. +48 12 633 72 23

факс +48 12 633 72 23

e-mail: biuro@pomocprawna.org

www.pomocprawna.org

Фонд A-VENIR

Люблін

ul. Wojciechowska 7J

20-704 Lublin

тел. +48 81 444 63 88

факс +48 81 444 63 86

Білосток

ul. Warszawska 43 lok. 302

15-062 Białystok

тел. +48 85 740 42 88

e-mail: fundacja@a-venir.org.pl

www.a-venir.org.pl

Асоціація «Один світ»

ul. Krasieńskiego 3a/1

60-830 Poznań

тел. +48 61 848 43 38

факс +48 61 848 43 37

e-mail: info@jedenswiat.org.pl

www.jedenswiat.org.pl

Фонд Нічії діти
ul. Walecznych 59
03-926 Warszawa
тел. +48 22 616 02 68
факс +48 22 616 03 14
e-mail: fdn@fdn.pl
www.fdn.pl

Центр мігранта
ul. Ostrobramska 98
04-118 Warszawa
тел. +48 22 610 02 52
e-mail: osrodek@migrant.pl

Польський міграційний форум
ul. Orła Białego 44a
05-080 Izabelin
тел. +48 605 888 753
e-mail: info@forummigracyjne.org
www.forummigracyjne.org

Асоціація центр міжкультурних ініціатив
ul. Św. Wincentego 40/59
03-526 Warszawa
e-mail: biuro@cim.org.pl
www.cim.org.pl

Юридичні клініки

Центр прав людини
Юридичний факультет Ягеллонського університету
Al. Zygmunta Krasińskiego 18
30-101 Kraków
тел. +48 12 430 19 97
факс +48 12 430 19 97
e-mail: poradnia_prawna@interia.pl, biuro@juhrc.org
www.opc.uj.edu.pl

Юридична клініка – Студентський центр правової допомоги
Юридичний факультет Варшавського університету
Krakowskie Przedmieście 26/28
00-071 Warszawa
тел. +48 22 552 08 11
факс +48 22 552 43 18
e-mail: klinika@wpia.uw.edu.pl

Університетська служба правової допомоги
Католицького університету в Любліні
al. Raławickie 14
20-950 Lublin
тел. +48 81 532 67 99, 532 67 98
e-mail: upp_kul@kul.lublin.pl
www.kul.lublin.pl

